

SUNDAY TIMES BESTSELLER

NEVIDITEĽNÉ ŽENY

ODHAĽTE
SKRESLENÉ ÚDAJE,
KTORÉ FORMUJÚ SVET
PODĽA
POTRIEB MUŽOV

CAROLINE
CRIADO
PEREZ

Toto vám otvorí oči.
CORDELIA FINE

Kniha, ktorá úplne zmení
spôsob, akým ste sa
doteraz pozerali na život.
SUNDAY TIMES

NEVIDITEĽNÉ ŽENY

ODHALTE
SKRESLENÉ ÚDAJE,
KTORÉ FORMUJÚ SVET
PODĽA
POTRIEB MUŽOV

CAROLINE
CRIADO
PEREZ

CAROLINE CRIADO PEREZ
NEVIDITEĽNÉ ŽENY

Vydala GRADA Slovakia s.r.o.
Moskovská 29, 811 08 Bratislava 1
www.grada.sk
Tel.: +421 2 556 451 89
ako svojuju 65. publikáciu.

Anglický originál *INVISIBLE WOMEN*, ktorý vydala The Wylie Agency v roku 2019,
preložila do slovenčiny Ľubica Dvončová.

Jazyková redakcia Aneta Lettková
Návrh a spracovanie obálky Zuzana Ondrovičová
Grafická úprava a sadzba Zuzana Ondrovičová
Zodpovedná redaktorka Alexandra Janogová

Vydanie 1., 2021
Počet strán 360
Tlač TBB, a. s., Banská Bystrica

INVISIBLE WOMEN
Copyright © 2019, Caroline Criado-Perez
All rights reserved.

Slovak edition © GRADA Slovakia s.r.o., 2021
Translation © Ľubica Dvončová, 2021

Upozornenie pre čitateľov a používateľov tejto knihy

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto tlačenej či elektronickej knihy nesmie byť reprodukováaná a šírená v papierovej, elektronickej či inej podobe bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa. Neoprávnené použitie tejto knihy bude trestne stíhané.

ISBN 978-80-8090-161-5 (ePub)
ISBN 978-80-8090-160-8 (pdf)
ISBN 978-80-8090-159-2 (print)

Pre všetky ženy,
ktoré nepoľavujú – ostaňte aj naďalej
tak poondiato komplikované.

OBSAH

Predslov 9

Úvod 15

I. ČASŤ: Každodenný život 43

1. KAPITOLA

Môže byť sexistické aj odhrňanie snehu? 44

2. KAPITOLA

Rodovo neutrálne záchody 64

II. ČASŤ: Pracovisko 87

3. KAPITOLA

Dlhý piatok 88

4. KAPITOLA

Mýtus o meritokracii 114

5. KAPITOLA

Efekt Henryho Higginsa 136

6. KAPITOLA

Hodná menej ako topánka 154

III. ČASŤ: Dizajn 171

7. KAPITOLA

Hypotéza pluhu 172

8. KAPITOLA

Jedna veľkosť pre všetkých 186

9. KAPITOLA

V mori chlapov 199

IV. ČASŤ: Návšteva lekára 225

10. KAPITOLA

Ked' lieky nezaberajú 226

11. KAPITOLA

Syndróm Jentl 250

V. ČASŤ: Verejný život 271

12. KAPITOLA

Využívanie nenákladného zdroja 272

13. KAPITOLA

Z peňaženky do kabelky 288

14. KAPITOLA

Ženské práva sú ľudské práva 300

VI. ČASŤ: Ked' sa to pokazí 323

15. KAPITOLA

Kto to obnoví? 324

16. KAPITOLA

Pri katastrofe vás nezabije katastrofa 331

Doslov 347

Podakovanie 357

Reprezentácia sveta je prácou mužov,
tak ako aj samotný svet. Opisujú ho
zo svojho uhla pohľadu, ktorý si zamieňajú
za absolútnu pravdu.

Simone de Beauvoirová

PREDSLOV

V zaznamenaných dejinách ľudstva nám väčšinou isté informácie v značnej miere chýbajú. Už od čias teórie muža-lovca venovali kronikári minulosti len málo priestoru či už kultúrnej, alebo biologickej úlohe žien v evolúcii ľudstva. Namiesto toho ľudský druh vo všeobecnosti reprezentovali muži. A keď sa pozrieme na životy tej druhej polovice populácie, často nachádzame len prázdno.

Takéto prázdne miesta sú všade, naša kultúra je nimi prelezená skrz-naskrz. Vo filmoch, vede, v novinách, literatúre, mestskom plánovaní i v ekonomike. V príbehoch, ktoré si rozprávame o našej minulosti, prítomnosti a budúcnosti. Všetky sú poznačené, priam deformované „absenciou“ žien. Hovoríme tu o chýbajúcich rodových údajoch.

Neúplnosť týchto údajov nie je len otázkou prázdna. Všetky tie prázdne miesta a absencie majú svoje dôsledky. Každý jeden deň vplývajú na ženské životy. Nemusí ísť o významný vplyv, ženy sa možno len trasú v kanceláriách, v ktorých je teplota nastavená podľa mužského teplotného štandardu, možno len s problémami dosahujú na najvrchnejšiu poličku umiestnenú vo výške bežného muža. Rozhodne otravné, nepochybne nespravodlivé, no nie život ohrozujúce.

Je to nič v porovnaní s autonehodou vo vozidle, v ktorom bezpečnostné opatrenia nerátajú so ženskými mierami. Nič

v porovnaní s nediagnostikovaným infarktom, pretože vaše symptómy niekto považoval za „atypické“. Pre tieto ženy môže mať život vo svete vybudovanom podľa mužských údajov smrteľné dôsledky.

Na margo chýbajúcich informácií o rodoch je veľmi dôležité podotknúť, že zvyčajne nie sú dôsledkom zákerného, dokonca ani úmyselného správania. Práve naopak, sú jednoducho produktom takejto spôsobu premýšľania, aký tu máme už celé tisícročia, čiže produktom *nepremýšľania*. A to dokonca dvojnásobného – muži sú braní do úvahy automaticky a ženy vôbec. Keď sa povie človek, celkovo vzaté tým totižto myslíme muža.

V tejto chvíli neprinášam žiadne nové pozorovania. Simone de Beauvoirová o tom slávne prehovorila v roku 1949, keď napísala: „Ludské pokolenie je mužské a muž ženu nedefinuje ako jej vlastnú osobu, ale ako svojho príbuzného. Nie je považovaná za autonómnu bytosť. On je Predloha, on je Absolútny – ona je tá Druhá.“ Nový je však kontext, v ktorom ženy aj naďalej ostávajú „tými Druhými“. Týmto kontextom je svet, ktorý sa čoraz viac spolieha na informácie a stáva sa ich otrokom. Otrokom obrovských informácií. Od nich používaním obrovských počítačov prichádzame obrovskými algoritmami k obrovským pravdám. No ak sú vaše obrovské informácie znehodnotené obrovským prázdnom, v najlepšom prípade sa nedostanete k pravdám, akurát tak k polopravdám. A v prípade žien sú to často rovno nepravdy. Ako hovoria samotní počítačovní výskumníci, „garbage in, garbage out“ (ak vložíme do počítača nepresné údaje, nepresné údaje z neho aj vyjdú).

V tomto novom kontexte je ešte nutnejšie zhromažďovať informácie o rodoch. Umelá inteligencia, ktorá lekárom pomáha s diagnózami, prezerá životopisy, dokonca vykonáva pohovory s potenciálnymi záujemcami o prácu, je v súčasnosti už veľmi bežná. Takéto umelé inteligencie však vznikli na základe

súborov údajov, v ktorých kvantá informácií chýbajú, a keďže algoritmy sú často chránené ako proprietárny softvér, nedokážeme ani preskúmať, či sa nekompletnosť týchto údajov berie do úvahy. Podľa dostupných dôkazov to však rozhodne vyzerá, že skôr nie.

Pre príbeh *Neviditeľných žien* sú čísla, technológia a algoritmy kľúčové. Tiež však tvoria len polovicu príbehu. Údaje sú len ďalším výrazom pre informácie a informácie môžete čerpať z rôznych zdrojov. Áno, aj štatistiky sú typom informácií, ale rovnako sú nimi aj ľudské zážitky, preto si dovoľím tvrdiť, že pri navrhovaní funkčného sveta pre všetkých potrebujeme, aby sa k slovu dostali aj ženy. Ak o veciach, ktoré vplývajú na každého z nás, rozhodujú len bieli, telesne zdatní muži (a v deviatich z desiatich prípadov Američania), predstavuje to informačný nepomer, tak ako je informačným nepomerom nezhromažďovanie informácií o ženských telách na účely medicínskeho výskumu. Ukážem vám, že keď sa do úvahy neberie ženská perspektíva, vytvára to obrovskú záplavu neúmyselnej mužskej zaujatosti, ktorá sa pokúša (a často to nemyslí vôbec zle) vydávať za „rodovo neutrálnu“. Presne to mala na mysli Beauvoirová, keď vyhlásila, že muži si zamieňajú svoj uhol pohľadu za absolútnu pravdu.

Muži zabúdajú zohľadniť čisto ženské záujmy a pritom ide o širokú škálu oblastí, no pri čítaní si začnete všímať tri, ktoré sa vynárajú znovu a znovu – ženské telo, príťaž s povinnosťami za neplatenú ženskú prácu v domácnosti a mužské násilie na ženách. Sú to veľmi dôležité záležitosti, týkajú sa každej oblasti nášho života, vplývajú na všetky naše zážitky od cestovania v hromadnej doprave cez politiku, pracovný život až po lekárske zákroky. Muži však na ne zabúdajú, pretože oni nemajú ženské telá. Ako sa postupne dozvieme, muži robia len zlomok neplatenej práce, ktorú vykonávajú ženy. Tiež sa stretávajú

s mužským násilím, no to sa prejavuje inak ako mužské násilie na ženách, a tak sa tieto rozdiely aj naďalej ignorujú a my sa aj naďalej správame, ako keby mužské telo a všetko s ním spojené bolo rodovo neutrálne. Aj to je forma diskriminácie žien.

V knihe budem hovoriť o pohlaví a rode. Pohlavím mám na mysli biologické charakteristiky, ktoré určujú, či je jedinec muž, alebo žena – XX a XY. Keď vravím o „rode“, myslím tým sociálny význam, ktorý týmto biologickým faktom prikladáme – to, ako sa so ženami zaobchádza, pretože sú vnímané ako ženy. Jedno z tých hľadísk vytvoril človek, no obe sú skutočné a obe značne vplývajú na ženy, keďže sa musia orientovať vo svete vytvorenom podľa mužských údajov.

Budem spomínať pohlavie aj rod, no ústredným termínom sú pre mňa chýbajúce rodové údaje. Pohlavie totiž nie je dôvodom, prečo sa neberú do úvahy informácie o ženách. Tým dôvodom je rod. Pomenovávam jav, ktorý škodí mnohým ženským životom, a chcem sa jasne vyjadriť aj k jeho hlavnej príčine. Napriek rôznym tvrdeniam, ktoré si prečítate na týchto stránkach, problémom nie je ženské telo. Problémom je spoločenský význam, ktorý sme tomu telu prideliť, a spoločensky podmienená neschopnosť niesť za to zodpovednosť.

Neviditeľné ženy sú príbehom o neprítomnosti, a práve preto sa o tom niekedy píše ťažko. Ak skutočne celkovo chýbajú údaje o ženách (po prvé, pretože ich nezhrmažďujeme, a ak ich náhodou zhromažďujeme, nerozdeľujeme ich podľa pohlaví), údaje o ženách iných rás, o ženách so zdravotným postihnutím či o ženách z robotníckej triedy prakticky neexistujú. Nielen preto, lebo sa nezhrmažďujú, ale preto, lebo sa vôbec neoddeľujú od mužských údajov – nemáme teda čosi, čo nazývame „údaje rozdelené podľa pohlaví“. V štatistikách sa o zastúpení v oblastiach od akademických profesií až po filmové úlohy uvádzajú údaje o „ženách“ a „etnických menšinách“.

Údaje o ženách z etnických menšín tak pohltia údaje väčšej skupiny. Ak v nejakej oblasti existujú, uvádzam ich, no stáva sa to málokedy.

Cieľom tejto knihy nie je psychoanalýza. Nemám priame prepojenie na najhlbšie vnútorné myšlienky tých, ktorí pomáhajú udržiavať rozdiely v chýbajúcich rodových údajoch, čo znamená, že táto kniha nemôže poskytnúť akési konečné zdôvodnenie, prečo tieto údaje stále nemáme k dispozícii. Môžem vám iba predostrieť informácie a ako čitateľa vás požiadať, aby ste sa pozreli na dôkazy. Nezaujíma ma, či osoba, ktorá stojí za vznikom tohto nástroja mužskej zaujatosti, bola utajeným sexistom. Do istej miery osobné motivácie jednoducho nie sú relevantné, záleží na vzorci. Záleží na tom, či je na základe mnou poskytnutých údajov a ich závažnosti, odôvodnené dospieť k záveru, že absencia rodových údajov je jednoducho len jedna veľká náhoda.

Zastávam názor, že nie. Podľa mňa je neúplnosť týchto údajov príčinou aj dôsledkom nepremýšľania a na základe tohto nepremýšľania je ľudstvo považované za takmer výlučne mužské. Poukážem na to, ako často a v akej veľkej miere táto zaujatosť vystrkuje hlavu, a aj na to, ako prekrúca údajne objektívne údaje, ktoré čoraz výraznejšie vládnu našim životom. Ukážem vám, že dokonca aj v našom megaracionálnom svete, ktorý stále viac ovládajú absolútne nestranné megapočítače, sú ženy stále Druhým pohlavím, tak ako napísala de Beauvoirová. A pozrieme sa aj na príliš reálnu hrozbu, že raz budú degradované, prinajlepšom na poddruh muža.

ÚVOD

Automatické nastavenie – muž

Základom našej spoločnosti je vnímanie mužov ako automatického ľudského prednastavenia. Stal sa z toho už starý zvyk, ktorý siaha ďaleko do minulosti – tak ďaleko ako samotná ľudská evolúcia. V štvrtom storočí p. n. l. Aristoteles otvorene formuloval toto nastavenie ako nepopierateľný fakt. „Prvotnou odchýlkou od typu skutočne je, keď sa z potomka namiesto samčeka vyklúje samička,“ napísal vo svojom diele z oblasti biológie *História zvierat* (pripúšťal však, že táto odchýlka je „prirodzenou nevyhnutnosťou“).

O celé dve tisícročia neskôr sa v roku 1966 na pôde Chicagskej univerzity konalo sympóziu o primitívnych spoločnostiach lovcov a zberačov. Nazvali ho *Muž – lovec*. Zišlo sa na ňom viac ako sedemdesiatpäť antropológov z celého sveta a diskutovali o hlavnom prínose lovu pre ľudskú evolúciu a rozvoj. Všeobecný konsenzus znel, že lov bol kľúčový. Podľa jednej štúdie uverejnenej aj vo výslednej knihe „lovcom minulosti vďačíme za biológiu, psychológiu a zvyky, vďaka ktorým sa odlišujeme od opíc“. V poriadku, môže byť, no členovia feministického hnutia podotkli, že takáto teória predstavuje problém pre ženskú evolúciu. Podľa knihy je totižto jasné, že lov bol mužskou aktivitou. Takže ak platí tvrdenie „náš

intelekt, záujmy, emócie aj základný sociálny život sú produktmi evolúcie, ktorá nastala vďaka úspešnej adaptácii na lov“, kde v tomto ostáva ženská časť ľudstva? Ak ľudskú evolúciu hnali vpred muži, sú ženy vôbec ľuďmi?

Antropologička Sally Slocumová vo svojej, dnes už klasickej eseji *Žena zberačka* z roku 1975 namietala voči nadradenosti muža – lovca. Podľa nej antropológovia „hľadajú príklady mužského správania a považujú ich za postačujúce vysvetlenia“. Aby vyplnila to ticho, položila teda takúto jednoduchú otázku: „Čo robili ženy, kým muži vonku lovili?“ Odpoveď znela, že zbierali, dojčili, starali sa o deti počas „dlhšieho obdobia detskej nesamostatnosti“, jednoducho vykonávali činnosti, pri ktorých sa taktiež vyžadovala spolupráca. Tieto informácie boli základom pre Slocumovej námietky a podľa nej „záver, že základná ľudská adaptácia pramenila z mužskej túžby loviť a zabíjať, prikladá priveľkú dôležitosť agresii, no tá je predsa len jedným faktorom ľudského života“.

Slocumová vyslovila svoju kritiku pred štyridsiatimi rokmi, no v teórii ľudskej evolúcie stále prevládajú mužské predsudky. Titulok v novinách *Independent* v roku 2016 hlásal: Vedci zistili, že ľudia sa vyvinuli s inštinktom pre smrteľné násilie. Článok sa odvolával na akademickú štúdiu s názvom *Fylogenetické korene smrtiaceho násilia u ľudí*, ktorá údajne odhalila, že ľudia v rámci vývoja začali pre svoj vlastný druh predstavovať šesťkrát väčšiu smrteľnú hrozbu než iný priemerný cicavec pre svoj druh.

Celkovo je to o našom druhu určite pravda, no realita tohto smrteľného násilia medzi ľuďmi je taká, že je to prevažne mužská aktivita. Tridsaťročná analýza vražd vo Švédsku zistila, že deväť z desiatich vražd páchajú muži. Súhlasí to aj so štatistikami z iných krajín vrátane Austrálie, Veľkej Británie a USA. Prieskum Organizácie Spojených národov o vraždách z roku 2013 tvrdí, že

96 % vrahov je mužského pohlavia. Majú teda vražedné sklony ľudia alebo muži? A ak ženy vo všeobecnosti často nevraždia, čo si teda máme myslieť o ženskej „fylogénéze“?

Zdá sa, že vo výskumoch prístup „je to mužské, kým sa nedokáže opak“ infikoval všemožné etnografické polia. Napríklad jaskynné maľby často zobrazujú poľovnú zver a vedci predpokladali, že ich kreslili muži – lovci. Nové analýzy odtlačkov rúk, ktoré sa nachádzajú pri takýchto maľbách napríklad v jaskyniach vo Francúzsku či v Španielsku, však naznačujú, že väčšinu z nich maľovali ženy.

Ľudské kosti rovnako spadajú do kategórie „mužské, kým sa nedokáže opak“. Možno si myslíme, že kostra človeka je objektívne buď mužská, alebo ženská, a tak bude pred týmto prístupom v bezpečí. No to by sme sa mýlili. Viac ako sto rokov bola vikinská kostra z 10. storočia s názvom *Bojovník z Birky* považovaná za muža, a to napriek veľmi očividne ženskej panve. Dôvod? Bola pochovaná so zbraňami a obeťovali s ňou aj dva kone. Obsah hrobu teda naznačoval, že v ňom spočíva bojovník a bojovník znamená muž (archeológovia označili mnohé odkazy na bojovníčky vo vikinských tradíciách za „mýtické prikrášlenia“). Keď ide o určenie pohlavia, zbrane očividne tromfnú panvu, no nepodarí sa im tromfnúť aj DNA test, ktorý v roku 2017 potvrdil, že kostra je skutočne ženská.

Debaty to však neukončilo, len ich to presmerovalo. Kosti sa mohli pomiešať alebo sa dá nájsť nejaké iné zdôvodnenie, prečo s týmito predmetmi pochovali ženské telo. Vedci, ktorí popierajú ženský rod kostry, môžu mať pravdu v oboch prípadoch (hoci pôvodní autori na základe obsahu hrobu tieto kritiky odmietajú). Takýto vzdor nám však predsa len čosi prezrádza, keďže mužské kostry odhalené za podobných podmienok „nikto takto nespochybňuje“. Keď archeológovia odkryjú pohrebisko, takmer vždy nájdu viac kostier mužov, hoci, ako

ironicky poznamenal známy antropológ Phillip Walker v knihe z roku 1995, v kapitole o určovaní pohlavia lebiiek to celkom nekorešponduje „s tým, čo vieme o pomeroch pohlaví z doposiaľ zachovaných poznatkov o ľudských populáciách“. Ak vezmeme do úvahy, že vikinské ženy mohli vlastniť majetok, dediť či stať sa vplyvnými obchodníkmi, je až také nemožné uveriť, že mohli aj bojovať?

Koniec koncov, toto vôbec nie sú jediné objavené kosti bojovníčok. Natalie Haynesová pre noviny *The Guardian* napísala: „Na euroázijských stepiach od Bulharska až po Mongolsko sa našli bojmi poznačené kosti viacerých žien“. Národy ako starovekí Skýti bojovali na konských chrbtoch s lukmi a šípmi, mužskí bojovníci teda pre nich nemali žiadnu prirodzenú výhodu. Vykonali sa DNA testy kostier pochovaných so zbraňami z viac než tisíc skýtskych pohrebísk od Ukrajiny po strednú Áziu, ktoré dokázali, že až 37 % skýtskych žien a dievčat aktívne bojovalo.

Možno nás rozsah prístupu „je to mužské, kým sa nedokáže opak“ prestane prekvapovať, keď si uvedomíme, že je zakorenený aj v jednom z najzákladnejších pilierov spoločnosti, a to v samotnom jazyku. Skutočne, už keď Slocumová kritizovala mužskú zaujatosť v antropológii, zdôraznila, že sa neobjavuje len „v spôsobe, akým sa tieto nedostatočné údaje interpretujú, ale aj v jazyku, akým sú napísané“. Pokračovala, že „slovo človek sa používa takým nejasným spôsobom, až je nemožné rozoznať, či odkazuje na mužov, alebo ľudí vo všeobecnosti“. Práve tento významový kolaps doviedol Slocumovú k podozreniu, že „podľa mnohých antropológov je slovo človek, ktoré by vraj malo označovať ľudský druh, v skutočnosti presným synonymom slova muž“. Dôkazy hovoria, že mala zrejme pravdu. Uvidíme to aj sami.*

* Slovo „man“ v angličtine znamená človek aj muž, preto sa v pôvodných anglických textoch môže tento význam ľahšie zameniť. (pozn. prekladateľky)

V básni Muriel Rukeyserovej *Mýtus (Myth)* sa starý slepý Oidipus spýta sfíngy: „Prečo som nespoznal vlastnú matku?“ Sfínga mu odvetí, že na jej otázku (čo chodí po štyroch nohách ráno, po dvoch poobede a po troch večer) odpovedal nesprávne. „Povedal si človek. O žene si sa vôbec nezmienil.“ Oidipus jej kontruje: „Keď sa povie človek, myslia sa tým aj ženy. Vedia to všetci.“

V skutočnosti však mala pravdu sfínga, nie Oidipus. Keď sa povie človek, nemyslia sa tým aj ženy, hoci to technicky možno „vedia“ všetci. Početné štúdie dokázali, že v mnohých jazykoch za posledných štyridsať rokov dôsledne používame čosi, čo sa nazýva „generické maskulínium“ (teda generalizujúci mužský rod, používanie slov ako „on“ v rodovo neutrálnom význame), v skutočnosti však tieto slová nie sú brané ako generické. Ľudia ich vo veľkej miere vnímajú ako mužské.

Pri použití generického maskulína si ľudia skôr vybaví slávneho muža ako slávnú ženu, profesiu označia za mužskú, radšej navrhnu na pracovné pozície či ako politického nominanta mužských kandidátov. Je tiež menej pravdepodobné, že ženy sa budú uchádzať o zamestnanie či dobre zvládnu pohovor na pozíciu inzerovanú použitím generického maskulína. V skutočnosti vnímame tento rod ako mužský do takej miery, že dokonca prebija inokedy silné stereotypy, a zrazu sú aj štandardne ženské práce ako kaderník/kadernička vnímané ako mužské. Dokonca prekrúca aj vedecké štúdie a vytvára tak akési meta chýbajúce údaje medzi rodmi (chýbajúce údaje o chýbajúcich údajoch) – štúdia z roku 2015 zameraná na zaujatosť v sebahodnotení v psychologických štúdiách zistila, že používanie generického maskulína v dotazníkoch vplýva na ženské odpovede, teoreticky môže skresľovať „význam ich výsledkov“. Autori dospeli k záveru, že jeho využívanie „môže zobrazovať nereálne rozdiely medzi ženami a mužmi, ktoré by

sa neobjavili pri rodovo neutrálnej formulácii alebo v dotazníku napísanom v pôvodnom jazyku a s dodržaním rodových rozdielov daného jazyka“.

Už celé dekády vnímame dôkazy toho, že všeobecný mužský rod nie je jasným vyjadrením, no napriek tomu predpisy úradných jazykov mnohých krajín trvajú na tom, že je to jednoducho formalita, ktorú musíme aj naďalej používať v záujme... zrozumiteľnosti. Len nedávno, v roku 2017, sa francúzsky hlavný úrad pre francúzsky jazyk *Académie française* ohradil proti odchýlke „inkluzívneho písania“. Podľa nich „francúzštinu smrteľne ohrozujú“ práve všemožné návrhy na riešenie problému generického maskulína. Ostatné krajiny vrátane Španielska a Izraelu riešili podobné nezhody.

Angličtina nepatrí medzi jazyky, ktoré v gramatike rozdeľujú slová podľa rodov, takže generické maskulínium sa v modernom jazyku až tak nevyužíva. Termíny ako „doctor“ (lekár) či „poet“ (básnik) sa kedysi používali ako generické maskulínium (a lekárkky a poetky boli zväčša posmešne oslovované ako „poetesses“ a „doctoresses“), no dnes sa už považujú za rodovo neutrálne. Formálne používanie generického maskulína pretrváva len v písanom texte pedantov, ktorí trvajú na tom, že „on“ znamená „on alebo ona“, a znovu to prišlo do módy v neformálnom používaní amerikanizmov ako „dude“ (chlapík, kámo) či „guys“ (jednotné číslo – chlapík; množné číslo – ľudkovia, hovorové označenie skupiny ľudí) a vo Veľkej Británii zase „lads“ (chalani, kamaráti) ako rodovo neutrálnych výrazov. Nedávny konflikt vo Veľkej Británii tiež potvrdil, že podľa niektorých je mužské automatické nastavenie stále veľmi dôležité – v roku 2017 prvá predsedníčka Londýnskeho hasičského záchranného zboru Dany Cottonová navrhla premenovanie doterajšieho názvu pre požiarnika „fireman“ (základ slova je slovo „man“, teda muž) na dnes už bežné (a priznajme si úprimne, oveľa